

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Fővárosi Ítéltábla a dr. Bartha Ferenc ügyvéd (3100 Salgótarján, Március 15. u. 14. I/3.) által képviselt felperes neve(felperes címe) felperesnek - az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (1055 Budapest, Kossuth tér 4., ügyintéző: dr. Gróf Éva jogtanácsos) által képviselt Magyar Állam alperes ellen kártalanítás iránti perében a Nógrád Megyei Bíróság által 2009. március 10. napján hozott 2.P.21.314/2008/9. számú - 10. sorszám alatt kijavított - ítélete ellen a felperes által 11. és 16. sorszám alatt benyújtott fellebbezés folytán meghozta a következő

í t é l e t e t :

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Kötelezi a felperest, hogy fizessen meg 15 nap alatt az alperesnek 50.000 (Ötvenezer) forint másodfokú perköltséget.

A le nem rótt fellebbezési illetéket az állam viseli.

Az ítélet ellen fellebbezésnek nincs helye.

I n d o k o l á s

A felperes keresetében 7.992.730 forint kára megfizetésére kérte kötelezni az alperest a Be. 581. §-a alapján. Vagyoni kárként 1.992.730 forintot igényelt, amely 71.670 forint utazási, 10.030 forint levelezési, 176.950 forint csomagküldéssel kapcsolatos és 134.080 forint pénzküldésből származó költségből tevődött össze. Nem vagyoni kártérítésként 6.000.000 forintot igényelt, amelyből 2.000.000 forint a börtönviszonyok során elszenvedett pszichés károsodása, 1.000.000 forintot a családi eseményekről való kényszerű távolléte, míg 3.000.000 forintot azért igényelt, mert a felesége elhidegült tőle, közöttük a szexuális kapcsolat megszűnt.

Előadta, hogy a Nógrád Megyei Bíróság Bf.133/2006/5. számú ítéletével a Salgótarjáni Városi Bíróság ítéletét a büntetés kiszabása körében megváltoztatta,

sikkasztás miatt a vele szemben kiszabott 2 évi szabadságvesztés büntetés végrehajtásának felfüggesztését 4 évről 5 évre felemelte és vele szemben 5.000.000 forint pénzmellékbüntetést szabott ki azzal, hogy a pénzmellékbüntetést meg nem fizetés esetén napi 10.000 forinttal fogházban letöltendő szabadságvesztésre kell átváltoztatni. A pénzmellékbüntetést megfizetni nem tudta, ezért a Salgótarjáni Városi Bíróság 278/2007/7. végzésével a pénzmellékbüntetést 500 napi fogházban letöltendő szabadságvesztésre változtatta át. A szabadságvesztés végrehajtását 2007. október 1. napjával megkezdte. A börtönben tudta meg, hogy vele szemben a pénzmellékbüntetés kiszabásának nem lett volna helye, ezért felülvizsgálati kérelemmel fordult a Legfelsőbb Bírósághoz. A Legfelsőbb Bíróság Bfv.140/2008/9. számú határozatával a Nógrád Megyei Bíróság Bf.133/2006/5. számú ítéletét megváltoztatta és a pénzmellékbüntetés kiszabását mellőzte, mert megállapította, hogy a pénzmellékbüntetés kiszabásának törvényi feltételei nem álltak fenn. A Legfelsőbb Bíróság döntése folytán 2008. június 2-án szabadult, 246 nap szabadságvesztés büntetés letöltése után. Előadta, hogy eredetileg pénzmellékbüntetés visszatérítése iránti kérelmet nyújtott be, amelyben 2.460.000 forint visszatérítését kérte. A Legfelsőbb Bíróság azonban arról tájékoztatta, hogy visszatérítésnek nincs helye, igényét kártalanításként érvényesítheti.

Az alperes elsődlegesen jogalap hiányában kérte a felperes keresetének elutasítását. Kifejtette, hogy az alperesnek csak a Be. 580-584. §-ában meghatározott személyi szabadságot korlátozó kényszerintézkedések esetén van kártalanítási kötelezettsége. A felperes a Be. 581. §-a alapján igényel kártalanítást, ennek feltételei azonban nem állapíthatók meg. A jogerős ítélet ugyanis a felperessel szemben nem szabadságvesztés büntetést szabott ki, hanem pénzmellékbüntetést. A szabadságvesztésre történt átváltoztatás a Be. 563. §-ának (2) bekezdése alapján végzéssel történt. Mivel pedig a büntetőjogszabályokat kiterjesztően értelmezni nem lehet, a felperes esetében kártalanításnak nincs helye. A Btk. 65. §-hoz fűzött indokolás kimondja, hogy a pénzmellékbüntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatásához nem fűződnek azok a következmények, amelyek a főbüntetésként alkalmazott szabadságvesztés büntetéshez. Arra az esetre, ha a bíróság az elsődleges védekezést nem fogadja el, másodlagosan az alperes objektív felelősségét elismerte, a kár összegét azonban vitatta. A BH 1998. évi 82. jogesetére hivatkozva kifejtette, hogy a családtagok, rokonok kárát nem kell megtérítenie, a nem vagyoni kár körében pedig a családtól való elszakadást, a személyi szabadság elvonásából eredő pszichés és egészségügyi károkat köztudomásúként elfogadja. Ennek alapján 8 hónap és 6 nap szabadságelvonásért 800.000 és 1.000.000 forint összegű nem vagyoni kártérítés megítélésére lát lehetőséget a bírói gyakorlat alapján.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasította. Kötelezte a felperest, hogy 15 napon belül fizessen meg az alperesnek 100.000 forint perköltséget. Megállapította, hogy a le nem rótt kereseti illetéket az állam viseli.

Rögzítette, hogy az alperest terhelő kártalanítás szabályait az 1998. évi XIX. törvény (Be.) 580-584. §-ai szabályozzák. A Be. 581. §-ának (1) bekezdése szerint a jogerős ítélet alapján kitöltött szabadságvesztésért, javító intézeti nevelésért, illetőleg kényszergyógykezelésért a terheltnek kártalanítás jár, ha a rendkívüli jogorvoslat folytán felmentették, enyhébb büntetésre ítélték, próbára bocsátották, megrovásban részesítették, illetőleg az eljárást vele szemben megszüntették, vagy megállapították, hogy a kényszergyógykezelést törvényes ok nélkül rendelték el. Ezért azt vizsgálta, hogy a felperes által letöltött szabadságvesztés olyan jogerős ítélet alapján történt-e, amely az alperes felelősségét a Be. 581. §-a alapján megalapozza. Megállapította, hogy e paragrafus alapján a kártalanítás csak akkor jár, ha a személyes szabadságot jogerős ítélet alapján vonják meg, illetve alkalmaznak büntetőjogi intézkedéseket. A kártalanítás jelen ügyben alkalmazható további feltétele, hogy a felperest rendkívüli jogorvoslat folytán enyhébb büntetésre ítélték. Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felperes szabadságelvonása nem jogerős ítélet alapján történt, és a rendkívüli jogorvoslat keretében a büntetés enyhítése sem történt meg, mert a másodfokú bíróság által alkalmazott súlyosbítást a rendkívüli jogorvoslat keretében a Legfelsőbb Bíróság helybenhagyta. A pénzmellékbüntetést a Be. idézett szakasza nem sorolja fel azon büntetőjogi intézkedések között, amelyek kártalanítást megalapoznának. Az elsőfokú bíróság osztotta az alperes azon védekezését, hogy a büntetőjogi szabályok kiterjesztően nem értelmezhetők. A Be. tételes felsorolást tartalmaz, hogy mely büntetőjogi szankciók téves alkalmazásáért kívánja az állam helytállási kötelezettségét megállapítani. Ha a helytállási kötelezettséget a perbeli esetre is alkalmazni kívánta volna, akkor azt e szakaszon belül szabályoznia kellett volna. Erre nem került sor, mert a pénzmellékbüntetés célja nem a szabadságelvonás, a szabadságvesztésre történő átváltoztatás a teljesítést kívánja előmozdítani. Ezért jogalap hiányában a felperes keresetét elutasította a kár összegének érdemi vizsgálata nélkül.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a felperes fellebbezett, amelyben az elsőfokú bíróság ítéletének megváltoztatását és annak megállapítását kérte, hogy a felperes keresete a jogalap tekintetében megalapozott. A felperes által személyesen benyújtott fellebbezés kapcsán úgy nyilatkozott, hogy a felperes a keresetét nem emeli fel és annak jogalapját sem változtatja meg a Be. 581. §-áról a Ptk. 349. §-a szerinti kártérítésre. Ha azonban az ítélet tábla ez utóbbi jogalapot tekintené helyesnek, akkor ennek alapján kérte a kereset teljesítését. Tartalmilag a felperes fellebbezése közbenső ítélet meghozatalára irányult az elsőfokú bíróság jogalap kérdésében történt téves jogszabály értelmezése, és a kárösszegezés vizsgálata hiánya miatt.

Indokolása szerint a Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Bfv.I.140/2008/9. számú ítéletében megállapította, hogy a Nógrád Megyei Bíróság Bf.133/2006/5. számú ítélete a pénzmellékbüntetés tekintetében törvénysértő volt, ezért a pénzmellékbüntetés kiszabását mellőzte. A Legfelsőbb Bíróság határozata részletesen tartalmazza, hogy milyen jogszabályok, és milyen okok alapján állapította meg a törvénysértést. E törvénysértés egyenes következménye volt a felperes esetében a szabadságvesztésre történő átváltoztatás, így a szabadságelvonás is törvénysértőnek minősül. Az elsőfokú bíróság által a

kártalanítás feltételül megfogalmazott jogellenes szabadságelvonás tehát megvalósult. A törvényes feltételek hiányában elrendelt pénzmellékbüntetés nem más, mint a szabadságelvonás leplezett formában történő alkalmazása. A törvénysértő ítélet és a felperes által elszenvedett sérelem között az okozati összefüggés is fennáll. Azzal egyetértett, hogy a büntető jogszabályok kiterjesztő értelmezésének nem lehet helye, de álláspontja szerint nincs olyan felsorolás, amely az állampolgárok alkotmányos jogainak védelmét a teljesség igényével magában foglalná. A jogszabályt ezért a büntetőjogi alapelvek, az Alkotmány, és az egyetemes emberi jogok érvényesülése tükrében lehet és kell is értelmezni, amely a felperes keresetének jogalapját megalapozottá teszi.

Az alperes ellenkérelmében az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján. Kiemelte, hogy a felperes a bíróság tájékoztatása után is keresetét a Be. 581. §-a alapján tartotta fenn, ezért a perben kizárólag ez a jogalap vizsgálható. Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a felperes a jogerős ítélet alapján szabadságvesztés büntetést nem állt ki, nem mentették fel és nem ítélték enyhébb büntetésre, így a felperes esetében hiányoznak a kártalanítás törvényi feltételei.

A felperes esetében a pénzmellékbüntetés átváltoztatására saját mulasztásának következményeként került sor, a Btk. 65. §-ának (1) bekezdése szerint az így - végzéssel - átváltoztatott szabadságvesztés büntetés nem minősül jogerős ítélet alapján kitöltött szabadságvesztés büntetésnek. A Btk. 65. §-ához fűzött kommentár szerint a pénzmellékbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés nem minősül szabadságvesztésre ítéletnek. Az enyhébb büntetésre ítélet feltételét azért nem látta megállapíthatónak, mert pénzmellékbüntetés helyett a Legfelsőbb Bíróság vagyonek Kobzásra utasította az elsőfokú bíróságot, amely a terheltre vagyoni jogi szempontból nagyobb terhet ró. A Btk. 37. §-a szerint pedig a büntetés a törvényben meghatározott joghátrány alkalmazása, ezért a felperes esetében enyhébb büntetés kiszabására sem került sor. Hivatkozott az Alkotmánybíróság 104/2009. (X. 30.) határozatában kifejtett azon álláspontra, amely szerint az Alkotmány 55. §-ának (3) bekezdéséből nem következik az állam kötelezettsége arra, hogy kártalanítás keretében kompenzálja a szabadságelvonással vagy korlátozással járó valamennyi, az állami büntetőigény érvényesítése során az eljáró szervezetek részéről alkalmazott, és utóbb indokolatlannak bizonyult büntetőjogi szankciók elszenvedőit.

A Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét teljes terjedelemben vizsgálta felül, mert annak fellebbezés hiányában első fokon jogerőre emelkedett rendelkezése nem volt (Pp. 228. § (4) bekezdés).

A felperes fellebbezése alaptalan.

A Fővárosi Ítéltábla elsősorban arra mutat rá, hogy a Pp. 247. §-ának (1) bekezdés b) pontja alapján a kereset felemelésének nem lett volna eljárásjogi akadálya, de a Pp. 247. §-ának (1) bekezdésében megfogalmazott főszabály miatt a jogcím megváltoztatására már nem lett volna lehetőség, az meg nem engedett keresetváltoztatás lett volna. Annak viszont általában nincs akadálya, hogy a

bíróság a felperes által megjelölt jogcímtől eltérő jogcímen teljesítse a felperes keresetét, ha azt az eltérő jogcímen alaposnak találja, de az alperes esetében a Ptk. 349. §-ának alkalmazása kizárt. A Nógrád Megyei Bíróság ugyanis önálló jogi személy, így a bírósági jogkörben általa okozott károkért önálló felelősséggel tartozik, olyan jogszabályi rendelkezés nincs, amely az állam helytállási kötelezettségét állapítaná meg.

Az elsőfokú bíróság a tényállást helyesen állapította meg, az ítélet tábla döntésével is egyetértett, részletes jogi indokait azonban a következők szerint módosítja, illetve kiegészíti.

A felperes érvelésében első- és másodfokon is mindvégig keveredett a kártérítés és kártalanítás körébe tartozó érvelés. Mivel a Magyar Állam elleni kártalanítás feltételeit a felperesi kereset szempontjából a Be. 581. §-a tartalmazza, ezért azt kellett vizsgálni - amit az elsőfokú bíróság helyesen vizsgált is -, hogy e paragrafusban meghatározott feltételek fennállnak-e. Ha a feltételek fennállnak, a felperes keresete teljesíthető - kár összegszerű bizonyítása esetén - függetlenül attól, hogy a Nógrád Megyei Bíróság eljárása jogsértő volt-e, vagy sem. A jogi szabályozás folytán tehát irreleváns a jogellenességi elem. Mindebből az következik, hogy a feltételek fennállása esetén az alperes akkor is köteles lenne helytállni, ha egyébként a felperesnek a Nógrád Megyei Bírósággal szemben kártérítési igénye is lehetne (EBH 2008/1778.).

A Be. 581. §-a alapján azt kellett eldönteni, hogy a rendkívüli jogorvoslat folytán a felperest enyhébb büntetésre ítéleték-e és jogerős ítélet alapján töltötte-e ki a szabadságvesztést. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint egyik feltétel sem valósult meg. A Fővárosi Ítélet tábla ezzel nem értett egyet, mert a két konjunktív feltétel közül az enyhébb büntetésre ítélet megvalósult.

Az enyhébb büntetés megítélésénél a büntetőjogszabályokból kell kiindulni, a vádlottal szemben kiszabott fő- és mellékbüntetés együttes értékelése alapján kell ebben a kérdésben állást foglalni, mert a fő- és mellékbüntetés a bíróság által a bűncselekmény elkövetése miatt az elkövetővel szemben alkalmazott joghátrány. A rendkívüli jogorvoslati eljárásban a Legfelsőbb Bíróság a főbüntetést nem érintette, a pénzmellékbüntetést (Be. 38. § (2) bekezdés 7. pont) pedig mellőzte. A vagyonelkobzásról - nem is a Legfelsőbb Bíróság, hanem az elsőfokú bíróság döntött - amelyre azért kerülhetett sor, mert a vagyonelkobzás a Be. 70. §-ának (1) bekezdés 6.) pontja szerinti intézkedés, amely intézkedés az elkövetőnél szélesebb személyi és tárgyi kört érinthet. Nem annak van tehát jelentősége, hogy vagyonjogi szempontból az intézkedés az elkövetőnek milyen hátrányt okoz, hanem annak, hogy a büntetőjogszabályok alkalmazása szempontjából a főbüntetés érintése nélkül a pénzmellékbüntetés mellőzése enyhébb büntetésnek számít.

Azzal a Fővárosi Ítélet tábla is egyetértett, hogy a felperes a jogerős ítélet alapján nem töltött ki szabadságvesztés büntetést, amely a kártalanítást kizárja. A kártalanításhoz való jog nem alanyi jog, az állam saját maga határozhatja meg azt a kört, amelyben helytállást vállal. Az így meghatározott szabályokat nem lehet

kiterjesztően értelmezni, így a pénzmellékbüntetés átváltoztatása esetén kitöltött szabadságvesztésért az állam kártalanítási kötelezettségét nem lehet megállapítani. A Be. 585. §-ának (1) bekezdésében írt szabályokból ugyanis egyértelműen az következik, hogy a jogerősen kiszabott pénzmellékbüntetés rendkívüli jogorvoslati eljárásban történő mellőzése, vagy csökkentése esetére a visszatérítés szabályait alkotta meg, de csak a befizetett pénzmellékbüntetés visszatérítésének kérdését rendezte, a szabadságvesztésre történt átváltoztatás esetéről viszont hallgat, és a pénzmellékbüntetés szabadságvesztésre történő átváltoztatásának kérdését a kártalanítás körében sem szabályozza. A Btk. 65. §-a szerint a pénzmellékbüntetés szabadságvesztésre történt átváltoztatása nem számít szabadságvesztésre ítéletnek. Mindebből az következik, hogy az átváltoztató végzés alapján kitöltött szabadságvesztés nem számít jogerős ítélet alapján kitöltött szabadságvesztésnek. A jogerős ítélet és a kitöltött szabadságvesztés közötti közvetlen összefüggés hiányát bizonyítja az is, hogy az átváltoztatás előtt a felperes két ízben a pénzmellékbüntetés kifizetésére halasztást kapott, és az átváltoztatásra csak ezt követően került sor.

A kifejtettekre figyelemmel a Fővárosi Ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján helybenhagyta.

A felperes fellebbezése nem vezetett eredményre, ezért a Pp. 78. §-ának (1) bekezdése alapján köteles megtéríteni az alperes jogtanácsosi díjból álló és a 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. §-ának (5) bekezdése alapján az elsőfokú perköltség felében megállapított munkadíját.

A felperes költségmentessége folytán a le nem rótt fellebbezési illetéket a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a 14. § alapján az állam viseli.

Budapest, 2009. november 19.

. Czukorné dr. Farsang Judit s.k.
a tanács elnöke

Világhyné dr. Böcskei Terézia s.k.
előadó bíró

Dr. Szabó Klára s.k.
bíró

A kiadmány hitelül: